

Türkçe Öğretiminde Anlama Becerisinin Gelişiminde Kültürel Bağlamda Bir Yöntem Önerisi: Salur Kazan'ın Evinin Yağmalanması Örneği

Dilek ÜNVEREN KAPANADZE (*)

Öz: Bu araştırmanın amacı söylem çözümleme yönteminin 8. sınıf öğrencilerinin kültürel bağlamda Türkçe dersi anlama becerilerine etkisini incelemektir. Araştırmada ön test-son test tek gruplu deneysel desen kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 8. Sınıf öğrencilerinden belirlenen 29 öğrenci oluşturmaktadır. Veriler araştırmacı tarafından geliştirilmiş olan başarı testi ve görüşme formuyla elde edilmiştir. Başarı testiyle elde edilen veriler SPSS ortamında, görüşme formundan elde edilen veriler ise betimleyici istatistik ve içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Süreç sonunda, veri analizi sonuçları değerlendirildiğinde öğrencilerin 6,0690 olan ön-test başarı puanlarının, yöntemin uygulanmasından sonra yapılan son-testte 13,7241'e yükseldiği bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca, söylem çözümleme yönteminin, anlama becerisi bağlamında 'Öğrenme Alanları ve Yeterlilik' ile 'Kültürel Söylem Kurguları' temaları altında, öğrenmede bağlam ve beceri, millî kültür unsurlarını anlama, kültürel yapıları ve anlamı yapılandırma, aktif öğrenme, özyeterlilik algısı gibi hem duyuşsal hem bilişsel anlara olumlu yönde katkısının olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe Öğretimi, Söylem Çözümleme Yöntemi, Anlama, Dede Korkut, Salur Kazan'ın Evinin Yağmalanması

Türkçe Öğretiminde Anlama Becerisinin Gelişiminde Kültürel Bağlamda Bir Yöntem Önerisi: Salur Kazan'ın Evinin Yağmalanması Örneği

Abstract: The aim of this study is to investigate the effect of discourse analysis on 8th grade students' comprehension skills in in the cultural context of Turkish courses. In this study, one study group pre-test and post-test experimental design was used. The study group was consisted of 29 students of 8th grade. The data were obtained through an achievement test and an interview form developed by the researcher. The data obtained from the achievement test were analyzed in SPSS environment and the data obtained from the interview form were analyzed with descriptive statistics and content analysis method. At the end of the process, when the results of data analysis were evaluated, it was found that the pre-test success scores of 6,0690 of the students increased to 13,7241 in the post-test after intervening the group with discourse analysis method. As a result of analysis of opinions of students; discourse analysis method was found to have important contributions to the themes of 'Learning Areas and Competences' and 'Cultural Discourse Fiction'; and to the cognitive and affective areas such as; understanding the elements of national culture, skills and context in learning, structuring the cultural structures and meaning, active learning and self-efficacy perception.

Keywords: Turkish Teaching, Discourse Analysis Method, Comprehension, Dede

*) Dr. Öğr. Üyesi, Süleyman Demirel Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü (e-posta: dilekkapanadze@sdu.edu.tr)

Korkut, Salur Kazan 'ın Evinin Yağmalanması

Makale Geliş Tarihi: 07.09.2018

Makale Kabul Tarihi: 28.01.2019

I.Giriş

Destansı anlatımlar özü itibariyle toplum bilincine yönelik özellikler barındırır. Zira destanlar, ortak bir tarihi yaşayan bireylerin aynı zamanda ortak bir kimlik ve bilinç etrafında toplanması anlamına da gelir. Yaşanmışlıkların aktarılması sonraki kuşaklar için hem yönlendirici özellik taşımakta hem de milli kültürün oluşmasına katkı sağlamaktadır. Nitekim sözlü edebiyat içerisinde aktarılan sözlü kültür, bir milletin hayatında olan bireylerin yazılı ve sözlü geleneklerinde yer bulmuş kabulleriyle ortaklık gücüne erişen ve ulusal kültürü meydana getiren maddi ve manevi faaliyetlerin bütünüdür (Yıldırım, 1998).

Sosyal yapıları, tarihî süreçte toplumların ortak deneyimleri sonucu müşterek belleğinde biriktirdiği geleneksel bilgi meydana getirir. Denilebilir ki her kuşak karşılaştığı bir problemi çözmek adına kendisinden öncekilerin mirası olan bu ortak bilgiyi kullanır. Bu bilgi hem yaşadığı topluma uyumlu olmayı yani toplumsallaşmayı sağlar hem de toplumsal bir bilinç oluşmasına yardımcı olur.

Toplumun onu meydana getiren kişilere kendi kültürünü ulaştırması ve aktarması, bu kültürü bireylerine kazandırma yoluyla onları eğitip kontrol altına almak kaydıyla da kültürel birlik ve beraberliği oluşturarak toplumsal iç barış ile huzuru sağlama sürecine kültürelme denir (Güvenç, 2018). Bu süreç içerisinde kültürel bellek ve toplumsal hafıza olguları işin içerisine girer ve toplumsal kodlar bu anlamda daha değerli ve belirgin hale gelir. İşte bu nedenle halk edebiyatı ürünleri; toplumsal hafızayı oluşturan, kültürel belleği aktaran önemli unsurlar olarak devreye girer.

Turhan (1997); kültürü bir topluluğun sahip olduğu ve değerli olan maddi ve manevi her şeyin bir bütünü olarak görür. Toplum içindeki her türlü bilgiden başlamak kaydıyla da zihniyet ve davranış şekillerini içine aldığı, toplumun büyük bir kısmında ortak olduğunu, o toplumu diğerlerinden farklı kılan özel bir yaşam biçimi sunduğunu belirtir ve bir ortak unsur olması, başka toplumlardan ayırt etmesi üzerinde özellikle durur. Tural (1992) ise; tarihte varlığı kesin olarak bilinen bir topluluğun, özellikle etkileşme aracılığıyla sonraki nesillere aktardığı her türlü yaşayış tarzlarının en uç noktasının bir bileşiği olarak niteler. Kültürü bir kimlik, kişilik, aidiyet duygusunu kazandıran, bir irade tesis eden ve değerlerle beraber yaptırım gücü olan kurullarla toplumsal kontrol yapılarının belirlediği bir sistem olarak tanımlayarak kültürün kontrol mekanizmalarını içeren yapılarına dikkat çeker. Bu tanımlardan da anlaşılacağı üzere kültür, var edildiği toplumu başka bir toplumdaki ayırt eden, kimlik ve kişilik duygusuyla birlikte bir aidiyet duygusu da kazandıran unsurlar bütünüdür. İşte bu anlamda Dede Korkut Kitabı; birçok Türk destanıyla en eski zamanlarda ortak tarihi bir zemine dayanan ve yazıya geçirildiği coğrafya ve tarih yönüyle de Türk kültürünün kendinden önceki döneminin bütün detaylarına ışık tutan bir prizma olarak değerlendirilmelidir (Birgül ve Canpolat, 2000). Dil, iletişim dışında, düşünceyi var eden kavramları da içinde barındırması ile kültürden

fazlasıyla beslenen bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır (Mertol, 2018). Dil, duygu ve düşüncelerin aktarıldığı, iletişimsel bir dizgedir; bu duygu ve düşünceler bütünü kültürden etkilenir ve dile yansır. Haliyle dil içerisinde bu kültür yapılarının izini sürmek mümkündür. Dil bu hususiyetiyle kültürün en doğal ve önemli taşıyıcısı ve aktarıcısıdır. İşte Dede Korkut metinleri de kültürel belleği en iyi taşıyan bir anlatı uzamına sahiptir. Alp tipi bağlamında ele alınabilecek bu anlatı uzamında Oğuzların (Türklerin) hâkimiyet anlayışını; milletleşme, bir toplum olma çabalarını, toplumu ve devleti (beyliği) yeniden inşa etme kararlılığını görmek mümkündür. Oğuzların bütün bir toplum olma mücadelesini gösteren bu yapı; destan kahramanlarını yenilmez yapmanın yanında Türk halkının sosyo-psikolojik yapısını ve bu yapısal unsuru meydana getiren yüksek ruh halini de destan aracılığıyla ortaya koymaktadır (Abdurrezzak, 2015).

A. Salur Kazan'ın Evinin Yağmalanması Destanı

Dede Korkut Kitabı'nın ikinci destanı olan Salur Kazan'ın Evinin Yağmalandığı Destan'da; Salur Kazan'ın ava çıkmış olması nedeniyle artık korumasız kalan evinin Oğuzların düşmanları tarafından yağmalanması ve sonrasında Salur Kazan'ın evini tekrar elde edebilmek için verdiği mücadele süreci anlatılır. Dede Korkut Hikâyeleri, arka planındaki derin sistemleri ile zenginleştirilmiş, geliştirilmiş bir toplumsal değer izdüşümü olmasının yanı sıra, anlatı düzeyinde eyleyenlerin bir kesitten diğerine hangi eylemleri yaptıkları, anlatı izlencelerini nasıl hazırladıkları göz önünde bulundurulduğunda, verilmiş değil yaşanmış tarihe telmih yapıldığı metinler olarak değerlendirilebilir (Eliuz, 2015). Bu bağlamda Dede Korkut Hikâyeleri, sembolleri ve derin yapıları incelendiğinde, Oğuzların gerçekliğinin bir tasavvuru ve yansıması olarak belirmektedir. İşte Salur Kazan'ın Evinin Yağmalandığı Destan da bu anlamda Oğuzların tarihine yapılan telmihlerle beraber birtakım sembolik unsurlar çözümlenerek okunduğunda sahip olduklarını koruma ve onu büyütme, toplum/millet olma gibi yapıları da barındırdığı görülecektir.

Salur Kazan'ın kim olduğu hakkında yapılan çalışmalar incelendiğinde hem metinden hem de tarihsel dokumandan yola çıkarak yapılan tespitlerde: Salur Kazan'ın genel devlet sorunlarını çözmek için 'toy çağırma' yeteneğinin olduğu ifade edilir. Bununla beraber Oğuzların Beylerbeyi olarak ifade edilen Bayındır Han'dan sonra gelmiş olmasına karşın aktif olarak destanlarda yer alan Salur Kazan'ın, Dede Korkut dışında gerek Oğuz gerekse Kıpçak sahası Türk destanlarında adı çokça geçen bir Oğuz Alp'i olduğu üzerinde durulur. Ayrıca tarihî kaynaklara vurgu yapılarak Salur Kazan'ın Kıpçakların ataları olan Doğu Göktürklerle Oğuzların ataları olan Türkişler arasındaki savaşların Dede Korkut Kitabı ile Şecere-i Terakime'deki rivayetlerin ilk tabakasını oluşturduğu ve destan kahramanı Salur Kazan'ın da tarihteki karşılığının Su-Lu Kağan olduğu tespiti yapılmıştır. Yine Kazan toplumun direğidir, kendisi gibi yiğitler ailesine dâhildir (Kaplan, 2005; Bayat, 2000; Ercilasun, 2003; Duymaz, 1996). Bunlarla beraber Salur Kazan, metinlerdeki tasvirlerde de kendisine epeyce yer bulur. Orijinal metinde Salur Kazan şu şekilde tanıtılır: *Ulaş-oğlu ol erenlerin arslanı, tülü kuşun yavrısı, beze miskin umudu, amit suyun aslanı, Karaçuğun kaplanı, konur atın iyisi, Han Uruz'un babası, Bayındır Hanun güvegüsü, kalın Oğuzun devleti, kalmış yiğit arhası Salur Kazan*

Han... (Gökyay, 2000). Üzerinde bu kadar önemle durulan ve içeriği itibariyle Türk kültürüne dair kodlar barındıran bir metnin; öğrenme-öğretme ortamlarında hâlihazırda yöntem ve teknikler yerine, yeni ve metnin arka plan bilgisine de sirayet edecek bir çözümleme yöntemiyle öğretilmesi hem destan metninin anlaşılmasını hem de metnin içeriğinde yer yer örtülü olarak bulunan kültürel kodların ve kültürel epistemik unsurların ortaya çıkarılmasını sağlayacaktır.

B. Kültürel Söylem ve Eğitim

Bu çalışmada kültürel bellek ve kültürel söylem açısından çok değerli olan bu metnin iletisinin ve art alan bilgisinin ortaya konulmasında dair yapılacak çözümlemelerde söylem çözümleme yöntemi kullanılmıştır. Dili bir pratik olarak görmenin yanında ayrıca onu incelemeyi amaç edinmiş olan söylem çözümlemesi; sosyal ilişkiler başta olmak üzere, bilgi ve kimliklere ait özelliklerle bunlar arasındaki değişimi ortaya çıkarmayı hedefleyen ve onu analitik hale getirmede etkin bir analiz türüdür (Sözen, 2014). Korkut (2017) ise, söylem çözümlemeyi, aynı anda hem dili hem de kullanılan bu dile belirli şartlarda işlerlik kazandıran öznelerini birer birer ele almak suretiyle söylemi ışığa çıkarmaya, aydınlatmaya, anlamlandırmaya çalışan ve bunu kendine amaç edinen bir araştırma alanı olarak ifade eder. Günay (2013) söylem çözümlemesi ifadesi için, Maingueneau'dan alıntı yaparak sözceleme durumuyla bir toplumsal uzamın birleşimi olarak söylemi inceleyen bir bilim nitelemesini yapar.

Bu çalışmada eğitim-öğretim ortamında söylem çözümlemeden genel olarak şu özellikleri itibariyle yararlanılmıştır: Metinlerde, ifade edilen ya da edilmeyen olgu, durum vb. çözümlenmesi için metnin toplumsal, kültürel arka planının hem bilinmesi hem de çözümlenmesi gerekebilir. Söylem çözümleme yöntemi bu anlamda derin yapıların yani söylenmemiş olanların özellikle metnin kültürel bilinçaltının çözümlenmesinde öğrenme-öğretme ortamlarında önemli bir çözümleme yöntemi olarak kullanılmıştır. Yine söylem çözümleme dilsel yapılarla beraber zihinsel unsurların ortaya konulmasını ön gören bir çözümleme yöntemini de benimser. Anlatıcının seçimleri başta olmak üzere birçok yapı metni/konuşulunu/dinleneni anlamamız açısından önemli ipuçları barındırmaktadır. Bu söylem çözümlemesi işe koşularak metnin üreticisinin doğrudan ifade etmediği, yalnız seçimleriyle sezdiği anlama dair art alan bilgisinin ortaya çıkarılmasında ve analitik hale getirilmesinde yine eğitim-öğretimin yararlanabileceği bir yöntem olarak bu çalışmada sunulmuştur (Ünveren Kapanadze, 2018).

Genel olarak anlama, herhangi bir yazıda ya da konuşmada ne anlatılmak istendiğinin algılanması, kavranması, ilgilerinin bulunması yoluyla bir sonuca, çıkarıma varılmaya çalışması veya okunan/dinlenen bir metnin/konuşmanın verdiği mesajın algılanması olarak tanımlanır (Aktaş ve Gündüz, 2004). Bu çalışmada, söylem çözümleme yöntemi yukarıda ifade edilen temel önermeleri bağlamında öğrencilerin anlama becerilerinin geliştirilmesi adına işe koşulmuştur. Salur Kazan'ın Evinin Yağmalandığı Destan'daki bilinen yapılar dışında var olan kültürel unsurlar başta olmak üzere derin anlam içerisinde yer alan unsurların öğrenen merkezli bir bakış açısıyla anlamlandırılması, yeni anlam arayışlarının ortaya çıkarılması istenmiştir. Ders ortamı yapılandırıcı öğretim

tasarımının olanakları bağlamında yapılandırılmıştır. Yapılandırmacılığın temelinde, bilginin deneyimler ve çevreyle etkileşim sonucunda ortaya çıkarıldığı vardır. Bu yaklaşımda bireyler bilgiyi özümseyerek kendi zihin şemalarında bir yere oturturlar (Özden, 2005). Bu anlamda yapılan çalışmada yapılandırmacılığın en belirgin önermeleri olan kavramsal anlama ve beceriler öne çıkarılmış, öğretmen bilgiyi doğrudan sunmak yerine öğrenenlerin çabalarını desteklemiş, ön bilgiler başlangıç olarak kabul edilmiş, yapılan etkinliklerle hatırlama yerine problem çözme teşvik edilmiştir. Üst düzey düşünme becerileri ve iş birlikli öğrenme için zemin oluşturularak bilginin öğrenciler tarafından yapılandırılmasına olanak sağlayan bir öğrenme ortamı yaratılmıştır. Bu öğrenme ortamı inşa edilirken söylem çözümleme yönteminin ruhuna uygun olarak yapılandırmacı yaklaşımın üreticiliğe, yansıtmaya, aktif katılıma kapı aralayan bütün yapılarından da yararlanılmıştır.

Bu bağlamda, bu çalışmanın amacı söylem çözümleme yönteminin metni anlama ve çözümleme becerileri üzerindeki etkisini belirlemektir. Özellikle, Türkçe derslerinde metinlerdeki anlamın keşfedilmesi yoluyla öğrencilerin yerel ve evrensel yapı ve değerlere dair bir bakış açısı geliştirebilmelerinde yöntemin etkisi incelenecektir. Bununla beraber, öğrencilerin Türkçe derslerinde edinmeleri hedeflenen millî his ve kültür bilincine ilişkin bakış açıları ve görüşlerinde söylem çözümleme yönteminin etkisini araştırmak, metin analizi yoluyla bir sosyo-kültürel yapı ve dünya algısı oluşturma bağlamında Türkçe derslerinin daha etkin yapılabilmesi adına önerilerde bulunabilmek amaçlanmıştır.

II.Yöntem

A.Araştırmanın Modeli

Söylem çözümleme yönteminin öğrencilerin kültürel kavrama ve okuduğunu anlama becerisi üzerinde etkisinin araştırıldığı bu çalışmada deneme öncesi desenlerden tek gruplu ön test-son test modeli uygulanmıştır. Deneme öncesi desenlerden tek grup ön test-son test deseninde araştırma yapan kişi, katılımcılara müdahale etmeden önce bağımlı değişkeni ölçmek adına bir ön test eklemek suretiyle tek grup son test desenini geliştir ve ortaya koyar. Uygulamadan önce katılımcı bağımlı değişken (O) yönünden ölçülür. Sonra bağımsız değişken (X) uygulanır ve O tekrar ölçülür. Bu iki test arasındaki fark ise söz konusu müdahalenin ne kadar etkili olduğunun göstergesidir (Cristensen ve diğ., 2013).

B.Çalışma Grubu

Örneklem, özellikleri hakkında bilgi toplamak için çalışılan evrenden seçilen onun sınırlı parçasına verilen addır (Büyüköztürk ve diğ., 2018). Bu çalışmanın örneklemini de Erzurum/Palandöken Özel Kültür Akademik Ortaokulu 8. Sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Çalışmaya yansız atama yoluyla belirlenen 29 öğrenci katılmıştır.

Çalışma için Prof. Dr. Muharrem Ergin tarafından kaleme alınan ve Boğaziçi Yayınları tarafından yayımlanmış olan *Dede Korkut Kitabı* adlı eserdeki 'Salur Kazan'ın Evinin Yağmalanması Destan' adlı metin seçilmiştir.

C. Veri Toplama Araçları

Veri toplama araçlarından ilki araştırmacı tarafından hazırlanan, Türkçe öğretimi alanında 3 uzman; söylem çözümleme alanında 2 akademisyen ve 1 ölçme değerlendirme uzmanı olmak üzere toplamda 6 kişinin görüşü de alınarak son hali verilen başarı testidir.

Araştırma için uygulanan başarı testi hazırlanırken önce literatür taraması yapılmış ve 24 sorudan oluşan amaca uygun bir taslak metin oluşturulmuştur. Testin kapsam geçerliliğinin belirlenmesi için uzman görüşleri alınmıştır. Daha sonra pilot uygulamaya geçilmiş farklı sosyo-ekonomik düzeylere sahip iki okulda 151 öğrenciye uygulanmıştır. Pilot uygulama sonrası elde edilen veriler değerlendirilmiş, verilere Alpha güvenilirlik analizi yapılmıştır. Ayırt edici olmayan sorular çıkarılmış ve sonunda 11 sorudan oluşan bir test elde edilmiştir. Yapılan Cronbach's Alpha güvenilirlik analizinde Alpha değeri 0.812 olarak bulunmuştur. Bu da hazırlanan başarı testinin yüksek güvenilirlik düzeyine sahip olduğunu göstermektedir.

Ayrıca, araştırmanın örneklemini oluşturacak olan öğrencilerin cevaplamaları için 12 sorudan oluşan bir *görüşme formu* geliştirilmiş, katılımcılardan bu formda yer alan soruları yanıtlamaları istenmiştir. Görüşme formunda öğrenme-öğretme ortamı, bilişsel beceriler, millî kültür farkındalığı, dil bilinci ve ana dili farkındalığı gibi birçok konuda katılımcıların görüşlerinin alınması amaçlanmıştır.

D. Veri Analizi

Araştırmada ön test ve son test için hazırlanan başarı testine öğrencilerin verdikleri cevaplar PİSA'da olduğu gibi; TAM PUAN (2), KISMİ PUAN (1) SIFIR PUAN (0) olarak değerlendirilmiştir. Öğrencilerin aldıkları puanlar SPSS programı ile analiz edilmiş, ilişkili iki ölçüme ait puanların normal dağılması nedeniyle t-test yapılmıştır. T-testin amacı; birbiriyle ilişkili iki örneklem ortalaması arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının test edilmesidir (Seçer, 2015; Kilmen, 2015). Analiz sonuçları tablo halinde gösterilmiştir.

Araştırmanın sonunda yapılandırılmış görüşme formu yoluyla elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. İçerik analizi, başta sözel olmak üzere yazılı ve diğer türlü oluşturulmuş materyallerin objektif ve sistemli bir şekilde incelenmesine imkân tanıyan bir bilimsel yaklaşımdır (Tavşancıl ve Aslan, 2001). Bu anlamda analitik betimleme ve kodlama yapılmış, kategori ve temalar oluşturulmuş ayrıca öğrencilerin verdikleri cevaplardan bazıları betimsel olarak da gösterilmiştir. Bu sürecin güvenilirlik çalışmasında ise; kodlar ve kategoriler farklı kişiler tarafından birbirlerinden bağımsız olarak çıkarılmış, sonuçlar Miles ve Huberman (1994): Güvenirlik = Görüş Birliği / Görüş ayrılığı + Görüş birliği x 100 formülü kullanılarak değerlendirilmiş, güvenilirlik %91 olarak hesaplanmıştır. Buradan sürecin güvenilirliğinin sağlandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bununla beraber öğrencilerin görüşlerini belirlemek amacıyla 12 açık uçlu sorudan oluşan görüşme formunda yer alan sorulara öğrencilerin verdikleri cevaplar 3 (evet), 2

(fikrim yok), 1 (hayır) olarak derecelendirilmiş, tanımlayıcı istatistik şeklinde analiz edilerek sonuçlar tablolarda verilmiştir.

III. Bulgular ve Yorum

A. Başarı Testi Bulguları

Söylem çözümleme yönteminin Ortaokul 8. Sınıf öğrencilerinin Türkçe dersi anlama becerilerine etkisinin araştırıldığı bu çalışmada, öğrencilere ön test ve son test şeklinde uygulanan başarı testi sonucu elde edilen veriler SPSS ortamında analiz edilmiş; süreç sonunda söylem çözümleme yöntemiyle konuyu anlama düzeylerinin farklılaşp farklılaşmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Uygulanan testten elde edilen veriler t-test ile analiz edilmiş ve bulgular Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Başarı Testinin Ön Test-Son Test Puanları t-test Sonucu

Çalışma Gr.	N	Ortalama	Standart Sp.	t	P
Son test	29	13,7241	3,02249	11,488	0
Ön test		6,069	2,59024		

Çalışma grubuna sürecin başında ve sonunda yapılan testin sonuçları incelendiğinde klasik yöntem (düz anlatım) ve daha sonra söylem çözümleme yöntemiyle işlenen ders arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Bu anlamlılık son test lehine $P < 0.00$ olarak yansımıştır. Bu anlamda söylem çözümleme yöntemiyle yapılandırılan dersin öğrencilerin anlama becerilerinde daha etkili olduğu sonucuna ulaşılabılır.

Öğrencilerin son test uygulamasındaki sınav kâğıtları detaylıca incelenmiş; söylem çözümleme yöntemiyle metni nasıl çözümledikleri sorulara verdikleri cevaplar bağlamında bulgulara dâhil edilmiştir. Öğrencilerin başarı testindeki performanslarının söylem çözümleme yönteminde neye tekabül ettiğini gösteren bulgular bir arada verilerek yaptıkları çıkarımlar ve çözümlenmeler gösterilmeye çalışılmıştır.

Söylem çözümlemesinde, dil edimlerini düzenleyen ve yorumlamayı sağlayan temel önerme dilin imkânları ile oluşmuş toplumsal kodlardır. Bu anlamda dil, söylemin imkânları çerçevesinde kendine özgü bir kültür bilgisini de taşır. Böylelikle iletişim yetisi dil yapılarının temelindeki ortak varsayımları açıklayan bir kültürel iletişim unsuru olarak ortaya çıkar. Öyküde Salur'un gördüğü rüya üzerine Kara Göne'nin konuşmalarına bu bağlamda bakılabilir. Zira rüyanın yorumunda dikkat edildiğinde "*Kara bulut dediğin senin devletindir, kar ile yağmur dediğin senin askerindir.*" ifadesi Oğuzların devlet kurma ve savaşçı olma özelliğini yani tarihî süreç içindeki deneyim ya da bu deneyimler sonucu ortaya koydukları geleneksel bilgiyi ifade eder. Öyle ki devlet ve onun bekasını ifade eden asker ve savaşma kabiliyeti haliyle temel millî bilinç olarak kendini gösterir. Rüya tam bu noktada işlevsel hale gelir. Zira kötü bir tasvirle ifade edilen rüyada; devlet, asker gibi Türklerin duygu dünyasında önemli bir yere sahip iki unsur ifade edilerek bir anlamda Salur Kazan'a bu tarihsel deneyim yani devlet olma, ordu kurma, yurt edinme gibi Türklerin yüce mefkûreleri hatırlatılır.

Bu anlamda öğrencilere Kara Göne ve Kazan'ın rüya üzerinde konuşmalarının olduğu bölümü düşünerek Kara Göne rüyayı yorumlarken kullandığı '*Kara bulut dediğin senin devletindir, kar ile yağmur dediğin senin askerindi*' ifadelerini metnin bağlamı düşünerek yorum yapmalarına imkân sağlayacak şekilde yapılandırılan soruya verilen bir cevap örneği şu şekildedir:

'Bence bir toplumsal deneyimi yansıtmaktadır. Çünkü Türklerde önceden beri askerlik, savaşmak duygusu, bir yerleri alıp oraları vatan yapmak hep önemli olmuştur. İşlediğimiz destanın adında yağmalanmak var. Bu da devletin yok olmasıyla ilgili gibi geliyor bana. Bu nedenle yazar Salur'a rüyasında böyle bir şey aktarıyor olabilir.' (Ö:4).

Eserdeki manzum parçalar, esas olarak seslenmelere ve konuşmalara ait bölümlerdir. Hikâyenin anlatımında, konuşmalar daima kahramanların ağzından anlatılmaktadır. Kahramanların sözleri olayları anlatan üçüncü kişi tarafından öykülenmeyerek "dedi" ifadesi ile doğrudan sözün sahibine bırakılmaktadır. Bu anlamda hikâye içindeki bu manzumeler destan söyleme geleneğinin çok özgün örneklerini oluşturmaktadır. Taşıdıkları epik unsurlar, göçebe hayatı ile yakından ilgili olan özellikle doğa ve hayvanlara ait geniş ve canlı tasvirler, benzetmeler, aşkın ve yiğitçe edası bakımından canlı bir destan havası taşıyan bu bölümler olarak üzerinde dikkatle düşünülmesi gereken yapılarıdır.

Dilin söyleme dönüşmesi, bireysel kullanımı ifade eder. Haliyle dil, referanslar bütünü olarak oluşturulur. Metnin oluştuğu koşullar göz önünde bulundurulduğunda dilin o dönemde bir bütünlüğü ve geleneği ifade ettiği açıktır. Bir gelenek unsuru olarak, Oğuz içinde söz ustaları tarafından destan koşma, destan dizme, destan söyleme gibi şekillerde adlandırılan yapıya oldukça değer verildiği ve bunun geleneksel kodlar içinde mühim bir yere sahip olduğu anlaşılmaktadır. Toplumsal bir yapı unsuru olan dilin söylemsel bağlamda hareketliliği düşünüldüğünde, bir kültür unsuru olarak destan söyleme geleneğinin dönemin kültürel koşullarının da bir ifadesi olduğunu söylemek mümkündür.

Öğrencilere bu bağlamda, metinde epik unsurlar başta olmak üzere betimlemeler ve coşkun anlatımların manzum bölümlerde verilmesinin anlatıcının niyeti bağlamında yorumlanmasının istendiği soruya öğrencinin verdiği cevap şu şekildedir:

'En duygusal bölümler bence şiir olarak yazılmış olan yerler. En etkili yerlerin şiir şeklinde yazılması bence kalıcılığı sağlar. Çünkü şiir ezberlemek daha kolaydır. Ayrıca şiirlerde duygular daha iyi anlatılır bence. En etkileyici şeyler (metinler) şiirlerdir. Bu da bir etki oluşturmaktadır. Mesela ben en çok sondaki Dede Korkut'un duasının olduğu yerden etkilendim. Düz yazı olsaydı bu kadar etkileneceğimi sanmıyorum.' (Ö:7).

Bununla beraber sadece metnin yapısal özelliğini değil, o dönemde böylesi bir söylem geliştirilerek bir destan söyleme geleneğinin oluşturulduğunu ifade edebilmişlerdir. Oğuzlar arasında şiir/destan söylemenin kültürel yapının bir parçası olduğuna vurgu yapmış, Türk destan geleneğinin aynı zamanda toplumsal belleği canlı ve diri tutan özelliklerini ön plana çıkarmışlardır. İçinde barındırdığı toplumsal ve

kültürel kodların içinde işlerlik kazandığı topluluğun her dönemde rehberi olduğunu ifade eden cevaplar vermişlerdir.

Doğa, destanın ve kültürel arka planın önemli ve güçlü bir unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Destanda, sular, dağlar, ağaçlar vasıflandırılarak anlatılır, canlı gibi telakki edilir. Tabiat sadece seyredilen bir şey değil aynı zamanda kendisiyle konuşulan bir olgudur. Konar-göçer yaşam tarzının da etkisi ile doğa, destanın kültürel mimarisini oluşturan özel bir yapıyı oluşturur. Destanların dekoratif bir unsuru değil, kültürün ifadesinde bir 'anlam' olduğu ortaya çıkmaktadır.

Ayrıca daha mitolojik bir duyuş ve düşünüş tarzını ortaya koyacak olursak Türklerde ağaç ve su kültürünün yeri malumdur. Öyle ki Türk halk kültüründeki atalar, Gök Tanrı, yer-su (dağ, ağaç, su), ateş, hayvan, ölümler kültürleri ve tabiat unsurlarına atfedilen değerlerin bir kısmı halk inançları içinde bir kısmı da edebî eserlerde yaşarlar. Böylesi bir perspektif şüphesiz *Salur Kazan'ın Evinin Yağmalanması* destanında da var. Nitekim Salur Kazan, sulardan, kurttan ve yurttan evine ne olduğunu sormaktadır. Ayrıca Çoban'ın ağaçla olan münasebeti ve Uruz'un ağaçla söyleşmesi de hep bununla ilgilidir. Uruz'un ağacı çağırıp söylediği bölümde İslam inancı çevresinde oluşan unsurlara da yer verilir; Hz. Musa ve asası gibi. Din toplumun oluşturduğu kültürün bir parçasıdır. Aynı zamanda dinsel söylem hikâyede bir kültürün de oluşmasını sağlayan önemli bir yapıdır.

Salur Kazan'ın Evinin Yağmalandığı Destan'da inanç unsurları ve kültürel bağlama ait yapılar ile ilgili sorulan soruda öğrencilerden yukarıda ifade edilen olgulara ve bunun dışındaki İslami öğelere vurgu yapan çözümlenmeler yapmaları beklenmiştir. Bu soruya bir öğrencinin cevabı şu yönde olmuştur:

Dinle ilgili yapıların olduğu bazı yerler var. Örneğin; Hz. Ali'den, Hasan ve Hüseyin'den söz ediliyor. Bu da dinle ilgilidir. Ayrıca kâfir sözü çok geçiyor. Bu inançsız demektir. Demek ki o zamanlarda insanlar bir şeylere inanıyor. Evet, sanki ağaç canlı gibi davranıp onunla konuşuyorlar. Belki de İslamiyet'ten önce onlar bu gibi şeylere inanıyorlardı. Bu da bir inanç unsurudur. Bununla bence Oğuzlardaki inanç kültürünün çok farklı ve çeşitli olduğu anlatılmak istenmiş. (Ö:11).

Bu anlamda arkaik bir kültürel unsur olarak atalar kültürünü hatırlatan bu durum metnin yapısal kurgusu içinde bir eskicil kültür kodu açısından değerlendirilmelidir. Aynı zamanda İslâmî inanç sistemiyle bir arada bu durumun sunuluyor olması inanç bağlamında kültürel belleğin kayda değer bir yansımasıdır.

Metinde bir dil biriminin anlamının sadece orada ilk akla gelen anlamla kalmadığı, sözcenin varlık bulduğu toplumda aslında bazı durumların kodları, belirleyicisi olduğu söylem çözümlenme bağlamında bilinen bir durumdur. Metaforik kullanımı ve toplumsal referansları bağlamında bir sözcük olarak 'çoban', bu duruma örnek verilebilir. Öyle ki çoban, dağları derleyen, toparlayandır ve Salur'un da evi yağmalanmıştır. Bu anlamda söylemi ortaya koyanların bu metaforla bir şey anlatmaya çalıştığını ifade etmek iddialı olmayacaktır.

Bütün dünyaya sahip olma ihtirası olmayan, cesur, gururlu ve gözünü budaktan sakınmayan ve cesaret timsali Oğuz kahramanı Salur Kazan nasıl olmuştur da kendi tebaası içinde yer alan bir çobandan yardım almıştır. Konuya çoban ve Salur Kazan diye bakıldığında şüphesiz bu anlaşılır bir durumdur. Yani bir Oğuz Beyi ile onun sürülerinin çobanı olarak anlamlandırılmaya çalışıldığında haliyle aralarındaki bey ve tebaa ilişkisi içerisinde çobanın beyine yardım etmesi gibi makul bir durum söz konusudur. Esasında burada başta Türk kültürü olmak üzere hikâyede geçen Karaçuk Çoban'a atfedilen anlamlar bütünü ön plana çıkarılmaktadır. Öyküde çobanın olağanüstü bir gücünün olduğu önceden ifade edilmiştir. Kâfirleri nasıl alt ettiği bölümde belli tasvirlerle onun gücü ve neler yapabileceği anlatılmıştır, ancak çoban bundan daha fazlasıdır.

Çoban, kahramanların öncülüğünde kurulan toplum düzeninin beklentilerini, istek ve çıkarlarını koruma zorunluğuna sahiptir. Bu uğurda kendi bireysel çıkarlarını gözetmeden toplumuna kendini adayan biridir. Bu destanda da, Karaçuk Çoban korumakla yükümlü olduğu sürüleri için iki kardeşini feda etmiş, kendisi de yaralanmış ama kâfirlere beyinin mallarını teslim etmemiştir. Gücünü, toplumuna ve beyine olan itaat ve bağımlılığını ortaya koymuş, bununla da yetinmeyerek kâfirden beyinin malını ve akrabalarını alma uğruna kahramanca savaşmış ve onların aldıkları her şeyi kurtarmada beyinin kurtarıcısı ve yardımcısı olarak çok önemli bir rol üstlenmiştir. Bu yönüyle, Karaçuk Çoban'ın hikâyedeki yeri ve önemini göz önünde bulundurarak o dönem Türkler arasında çobanlığın üst derecelerde ve onurlu bir mevki olduğunu söylemek mümkündür. Aslında, o, Oğuz halkının özelliklerini temsil eden bir örnek olarak da önemli bir kişiliktir.

Karaçuk Çoban, karakter yapısı bağlamında ve metnin göstergeler uzamı içerisinde cesaretli, güçlü, sadakatli, vefalı biri olarak simgeleştirilir. Ayrıca Karaçuk çoban, sürüleri korumak adına iki kardeşini düşmana feda etmiş ve kendisi de yaralanmıştır. Bütün bunları beyinin malını korumak için yapmıştır. Kahramanca savaşmış ve hikâye boyunca da beyinin en büyük yardımcısı olmuştur. O tabir yerindeyse Oğuzların özelliklerini yansıtan bir temsilci edasıdır. Her ne kadar genel çözümler bu şekilde yapılmış olsa dahi çoban kavramı evi yağmalanan yani yurdu dağıtılan Kazan öyküsünde başat bir unsur olarak bulunmuş olması yine de manidardır. Daha önce ifade edildiği üzere o derleyen ve toplayandır. Ayrıca Kazan'ın ailesini bulmadaki en önemli yardımcısıdır. Burada metafor olarak daha fazlasını ifade etmektedir. Bunlara ek olarak o dönemki maddi kültürün de önemli bir figürüdür. Zira toplumun özelliklerini yansıtmaktadır. Göçebe toplum kültürü gibi bir yapıda şüphesiz çobanlık önemli bir yere sahiptir. Öğrencilere bu yönde sorulan, metnin bütünü bağlamında çoban kavramını değerlendirilmelerinin istendiği soruda, öğrenciler çoban kavramının temel anlam çerçevesinde ifade edilen anlamına girmeden başka ve imgesel anlamlara geldiği, metnin temel konusunun Salur'un Evinin Yağmalanması olduğuna vurgu yapıp çoban imgesinin hem dönemin maddi kültür unsurunun önemli bir parçası olduğu hem de imgesel olarak dağılanı toplayan ya da dağılmanın önündeki baskın unsur olduğu yönünde ifadeler kullanmışlardır.

Hikâye başta kadın olmak üzere aile ve anne, çocuk ilişkileri açısından kültürel öğeleri ve hususiyetleri olan bir hikâyedir. Özellikle anne kavramına bakış alabildiğine

önemlidir. Salur Kazan kendi annesini bırakması karşılığında eşi ve çocuğundan vaz geçmeye hazırdır.

Hikâyedeki en yaşlı kadın Kazan'ın annesidir, çünkü anne geçmişi ifade etmektedir. O aynı zamanda toplumun hafızasıdır. Bir topluluğu millet yapan da bu hafızadır. Milletleşme de tam burada başlamaktadır. Herhangi bir topluluğu ahali olmaktan çıkarıp onu millet yapan unsur tarih yani geçmiştir. Aynı zamanda anne, tüten ocak demektir. Öyle ki Türklerin toplumsal belleğinde kadın yurt olgusunu ifade eder. Zira anne veluttur. Hayat onunla başlar. Çocuğun yetiştirilmesinden, birey ve bir topluluğun parçası olmasında en büyük pay ona aittir.

Söylem, metin ve toplumsal eylem boyutları arasında bir köprü vazifesi kurmaktadır. Bu bağlamda toplumsal süreçler çözümlenecek söyleme belirli bir şekilde verir. Bu nedenle bu sürecin çözümlenmesi söylemin üretildiği belli toplumsal şartlara bakmayı gerektirir. Onun içindir ki hikâyede her ne kadar anne unsuru bildik ve herkesin aklına gelebilecek anlamda ve bir kutsallık atfı ile ifade edilmiş olsa da anlatıcının sunduğu bilgileri değerlendirerek çıkarım yapma sürecinde bu kültürel üst söylem yani milletleşme ifade edilir. Ayrıca kadına verilen değer de bu anlamda metnin arka planında bulunan bir kültür unsuru olarak ortaya konur.

Başarı testinde öğrencilere Salur Kazan'ın eşi ve oğlu da Şöklü Melik tarafından kaçırmış olmasına rağmen Salur Kazan neden Şöklü Melik'ten annesini istemiş olmasının sorgulanmasının yolu açılmış, yukarıda ifade edilen çözümlene bağlamında metne yaklaşımları istenmiştir. Öğrencilerden birinin bu soruya verdiği cevap şu şekildedir: '*Bence bu hikâyede her şey kendi anlamının dışında kullanılmış. Anne kelimesi de böyle. Salur Kazan'ın öncelikle annesini istemesi destanın adıyla ilişkilidir. Çünkü her şey anne ile başlar. Anneler olursa bir toplum oluşabilir.*' (Ö: 21). Anne kavramına toplumun yüklediği anlamların dışında her şeyin başlangıcı, Oğuzun tarihi, milletleşme sürecinde toplumun belleği gibi yapıları belirten ya da bu yapıları düşündüren ifadeler de diğer öğrenciler tarafından kullanılmıştır.

Yine Salur Kazan'ın Evinin Yağmalandığı Destan'da kadın kahramanlar bağlamında sorulan soruya öğrenciler; Kırk ince belli kız, Salur'un karısı ve Burla Hatun gibi kadınların öykü içindeki işlevlerini ifade ederek özellikle Salur'un annesini kurtarmak istediğine dair bölümden yararlanarak ona atfedilen 'geçmiş' hususiyetini ortaya koymuşlardır. Bu anlamda dağılan bir yurdun yeniden kurulmasında ana/kadın kavramının önemini vurgulamış, Burla Hatun anlatılırken oğlu Uruz ile konuşmasından yola çıkarak toplumsal kodlar içinde namus, iffet gibi olgular üzerinde durmuşlar, kadın kavramını kültürel öğeler bağlamında açıklamışlardır.

Metnin hemen başında şölende bulunanlara ün veren ve onları ava teşvik eden Salur Kazan'ın, otoriter egemen bir söylem ortaya koyarken evinin yağmalanmasına müteakip anası, eşi ve karısının nerede olduğunu bilmemenin çaresizliğiyle konuşma tarzı değişmektedir. Çobanla konuşmaların olduğu bölümlerde ise çobanın toplumsal rolünün dışındaki konuşmaları Salur'un söylemleri yine güç ve otoritenin kendisinde olduğunu hatırlatmaya yöneliktir. Beylik Oğuzlarda bir yönetim kültürünün yansımasıdır. Bu

anlamda Salur Kazan onu sarsacak herhangi bir durumu kabullenmemektedir. Şöklı Melik'le olan konuşmalarında ise Salur en başa dönmüş yine egemen bir söylem ortaya koymuştur. Bu bağlamda Salur Kazan'ın beylerine seslendiği, evinin yağmalandığını görüp yurt, su, kurt ve Çobanla yaptığı konuşmasında, Şöklı Melik'le olan konuşmalarında ortaya koyduğu söylem durumu değiştirmeye yönelik olarak farklılaşan bir söylem evreninin varlığının tespiti öğrencilerden istenmiştir. Böylelikle söylem türünün ifade ettiği toplumsal kimlikle ilişkisi anlamında bir çözümlemenin kapısı da aralanmıştır. Bir öğrencinin cevabı ise bu anlamda şöyledir: *'Salur Kazan annesini ararken doğadaki bazı şeylerle çaresizce konuşmaktadır. Ama düşmanları ve kendi halkından birileriyle konuştuğunda gücünü hissettiren konuşmalar yapmaktadır. Şöklı Melik'e mesela meydan okumuştur. Demek ki içinde bulunduğu duruma göre konuşmaları da değişmektedir.'* (Ö: 28).

Öğrencilerden, metinde Aruz Koca'nın Kazan'a, kara giyimli, azgın dinli Gürcistan ağzında oturduğunu hatırlatarak yurdunun üstüne kimi bırakacağını sorduğu bölümün, deneyimlerin söylem üzerinde ne şekilde etki ettiği bağlamında değerlendirilmesi istenmiştir. Bu yönergeyle, öyküde bilinen konuşmaların dışında kahramanların deneyimleri ve toplumsal rollerinin onların söylemi üretmesindeki etkisi araştırılmıştır. Zira Aruz Koca'nın bu sözü Oğuz elinin daha önce de kara pis dinli Gürcüler tarafından yağmalanmışına dair ipucu vermektedir. Haliyle deneyimler böylesi bir söylemi ortaya koymaya neden olmuştur. Bu sözü Aruz'un söylemesi de tesadüf değildir zira o 'koca'dır. Koca ise bir bilge olmayı gerektirir. Dolayısıyla, bu bölümde toplumsal bellek Aruz Koca'ya emanet edilmiştir. Öğrencilerden birinin bu soruya cevabı şu yöndedir:

'Bunu Aruz Koca'nın söylemiş olması bence çok anlamlı. Çünkü Aruz Koca'nın bu sözünden oranın daha önce de işgal edildiğini anlıyorum. O da Salur Kazan'a bunu bildiği için nasihat veriyor.' (Ö: 16)

Şölen, Türklerin sosyal hayatında olduğu kadar kolektif kültürel bilincin oluşmasında da önemli bir yere sahiptir. Toplum ya da onun kurumsal yapısı olan yönetim için bu kolektif durumun devamı, dışardan gelebilecek olumsuz durumlarla sarsılabilmektedir. Onun yeniden oluşturulabilmesi de uzun ve zor mücadelelerle mümkün olmaktadır. Dede Korkut her ne kadar oğuznamenin sonunda yine dünyanın geçiciliğinden söz etse de yurt kurmanın ve ona sahip olmanın Oğuz için bir gereklilik olduğu üzerinde durur. Dede Korkut Hikâyeleri'nin başında hep bir ziyafetin çekilmesi, şölen tertip edilmesi durumu vardır ve bunun sonrasında da Oğuzlar çok zor durumlarla karşılaşmaya başlar. Ancak Oğuzların bu zor durumları atlattığı hikâye de yoktur. Anlatıcı bununla Oğuzlara ne anlatmak istediği ve ne mesaj verdiği sorulmuştur. Öğrenciler de tıpkı yukarıda ifade edildiği üzere bunun Türk kültür hayatında önemli bir sosyal durum olduğunu ifade etmiş, bu bağlamda bir değerlendirme yapabilmişlerdir.

Dede korkut anlatıları Oğuz Türklerinin hayatlarından kesitlerin sunulduğu, yaşam biçimlerini, dünyada olup bitenleri algılamak konusundaki duyuş ve düşünüş tarzlarını, geleneklerini aktaran ve aynı zamanda düşmanlarıyla olan mücadelelerini de konu eden metinlerdir. M. Ergin (2017), Dede Korkut Destanlarını Türk dilinin en güzel ve en kayda değer eserlerinden biri olarak ifade ederken F. Köprülü de 'Bütün Türk edebiyatını

terazinin bir gözüne, Dede Korkut'u öbür gözüne koysanız yine de Dede Korkut ağır basar.' demekte ve hayranlıklarını dile getirmektedir. Bununla beraber Boratav (1991), kitaba gösterilen ilginin olması gerektiği gibi ve yerinde olduğuna vurgu yaparak eserin diliyle, kültürüyle Oğuz olan üç ülkenin Türkiye, Azerbaycan ve Türkmenistan'ın aynen Köroğlu anlatılarında olduğu gibi, Dede Korkut anlatılarının sahiplenmiş olmalarının da bu destanların önemini ortaya koyan bir durum olduğu üzerinde durur.

İşte bu nedenlerle Dede Korkut destanlarının bütün yapı taşlarıyla bilinmiş olması ve öğrenilmiş/öğretilmiş olması gerekir. Bu anlamda söylem çözümleme yöntemiyle düzenlenen ders ortamlarında öğrenciler metinlerdeki bu kültürel söylem yapılarını keşfedebilmiş, anlayabilmiş ve ifade edebilmişlerdir. Söylem çözümleme yönteminin bu örtük yapıları bulma adına ifade ettiği neden böyle söylemiş, başka şekiller ve yapılar değil de neden bunları tercih etmiştir ifadesi metin çözümlemede metnin arka planını açığa çıkarmış ve kültür kodları açık ve analitik hale getirilmiştir.

B. İçerik Analizi Bulguları

Tablo 2.İçerik Analizi Sonuçları

1. Tema: Öğrenme Alanları ve Yeterlilik			2. Tema: Söylem ve Kültürel Söylem Kurguları	
A.Öğrenmede Bağlam	B.Öz Yeterlilik Algısı	C.Anlama ve Anlatma Becerisi	A.Anlamı Yapılandırma	B.Milli Kültür Unsurlarını Anlama, Kültürel Yapıları Fark Etme
Beklenti (Sınav)	İletişim becerileri	Dildeki kültürel yapıları keşfetme	Analiz etme becerisini gerektirmesi	Milli kültür unsurları
Kitap okuma	Kendini ifade edebilme	Sözcüklerin gönderim değerlerini anlama	Ayrıntıları fark etme	Kültürün inşası
Eğlenceli olma	Çoklu bakış açısı sunma	Kültür aktarıcısı olarak dilin önemini kavrama	Aktif öğrenmeye etkisi	Eski Türk inançları ve değerleri
Aktif katılım	Günlük yaşam becerilerine	Kullanılan dilin söz varlığına etkisi	Yorum yapma	İnanç ve günlük hayat
Öğreticilik	Özgüven kazandırma	Derin yapılar ve dil ilişkisini görme	Yeni ve farklı anlamlar yükleme	Türk inanç sistemleri
Etkin öğrenme	Farkındalık yaratma	Sözcüklerin anlam çerçevesi bilme	Yoruma dayalı olma	Söylem çözümleme ile kavramların
Sürekli başarı		Anlam değişmelerini görme	Ayrıntılı öğrenme	Kültür kodları ve güntümze etkisi, yansması
Kavrama		Sözcük yapılarının anlama etkisi (Kiplik, yapı, kullanım)	Anlamayı sorularla yapılandırma	Dil ve kültür aktarımı
		Metin inşası (manzum ve mensur)	Sözcüklerin anlam değerleri ve değişmelerivle düşünme	Türk kültür ve sosyal yapısı
			Çoklu bakış açısı ortaya koyabilme	Ulusal bilinç
			Düşünmeye teşvik etme	Gecmis bilinci
			Zihinsel süreçleri üst düzey kullanma	Dede Korkut'un milli bilinç oluşturmada etkisi
			Yöntemin etkililiğinin çözüme etkisini anlama	Türk Kültürü

Öğrenmede Bağlam ve Beceri Kategorisine Dair Bulgular: Dilin ve dil kullanımının toplumsal bir kavram olarak toplumsal olgular ve bunların yansıdığı metinlerle yakın bir ilişkisi olduğundan yola çıkarak dil kullanımları başta olmak üzere birçok unsuru içinde barındıran söylem çözümleme yönteminin uygulandığı çalışma grubuna sürecin sonunda yapılan görüşme formunda ortaya çıkan kodlar tabloda gösterilmiştir.

Çalışma grubu öğrencilerine yapılan son test başta olmak üzere, uygulanan görüşme formunda bu kategoriyi karşılayan sorulara verdikleri cevaplarda söylem çözümleme yönteminin başta okuldaki Türkçe dersinde ve yıl sonunda yapılacak olan LGS'de kendilerini başarılı kılacağını ifade etmişlerdir. Ayrıca metnin çözümlenmesi sürecinin öncesinde gruba söylem çözümleme konusunda teorik bilgi verilmiş ve metnin çözümlenmesi sürecinde bu teorik bilginin başka bir deyişle yöntemin uygulanmasıyla birlikte okudukları metinleri daha iyi anlayacaklarını da belirtmişlerdir. Bu anlamda kitap okuma konusunda da yöntemin okuduğunu anlamada yardımcı olacağı formlarda söylemişlerdir.

'Yeni sınav sisteminde Türkçe sorularını daha iyi çözebilirim bu yöntemle. Çünkü daha önceki Türkçe konularına göre bu yöntemle daha iyi ve eğlenceli öğrendim.' (Ö: 8)

'Ben kitap okurken bazı şeyleri anlamıyordum. Hocamızla yaptığımız söylem çözümleme çalışmalarıyla şimdi okuduklarımı daha iyi anlayacağımı düşünüyorum.' (Ö: 14)

Öğrenciler, söylem çözümleme yöntemiyle yapılandırılan dersin daha eğlenceli geçtiği ve derse katılım konusunda daha istekli olduklarını da ifade etmişlerdir. Derse etkin katılımı teşvik eden ve bu bağlamda ders işleme sürecinin oluşturulmasını zorunlu kılan yöntem yine kalıcı öğrenmeye beraber metin çözümleme aşamasında üst düzey düşünme becerilerini kullanmayı hem teşvik etmiş hem de bu becerilerin öğrenciler tarafından kullanıldığının araştırmacı tarafından gözlenmesine imkân sağlamıştır.

'Normal zamanlarda derse çok katılan biri değilim. Ama bu yöntem beni derse katılmaya, soruları cevaplandırmaya heveslendirdi.' (Ö: 18).

Bu anlamda söylem çözümleme yönteminin öğrencilerin öğrenme süreçlerinde, kişisel akademik başarılarında yapılan son test sonuçları, araştırmacının gözlemleri ve öğrencilerin görüşme formundaki beyanları bağlamında etkili olduğu ortaya konulmuştur. Ders başarısı başta olmak üzere bütün bir öğrenmelerde ve üst düzey düşünme becerilerinin kazandırılmasında etkililiği öğrencilerin ilgili sorulara verdikleri cevaplarda ifade edilmiştir.

Öz Yeterlilik Kategorisine Dair Bulgular: Dilin bir söylem performansı olması tabiatıyla diğer gelişim alanlarına da etki etmesini kaçınılmaz kılacaktır. Metne ya da ifade edilene çoklu bir bakış açısı ortaya koyabilmeyi temel olguları içinde barındıran söylem çözümleme yöntemi, bilişsel süreçlerin işletilmesinin yanı sıra diğer beceri alanlarının da gelişmesini merkeze almaktadır. Ayrıca gelişim alanlarının birbirleriyle ilintili olması gerçeği de düşünüldüğünde yöntemin kişisel gelişim alanlarına da etki edeceği öngörülebilir. "Bu derste söylem çözümleme yöntemi yoluyla edindiğiniz becerilerin kişisel gelişiminize/başka gelişim alanlarına etki ettiğini düşünüyor musunuz?" sorusu başta olmak üzere bu bağlamda hazırlanmış olan görüşme formu sorularına öğrencilerin verdiği cevaplardan Öz Yeterlilik Algısı kategorisine bağlı olarak İletişim becerileri, Kendini ifade edebilme, Çoklu bakış açısı, Günlük yaşam becerilerine etkisi, Öz güven, Farkındalık yaratma kodları belirlenmiştir.

Başta günlük yaşam içinde sürdürülen iletişim ortamı olmak üzere her türlü iletişimi daha iyi ve sürdürülebilir, anlamlandırılabilir olacağını ifade etmişlerdir. Yine yöntemin uygulandığı çalışma grubunda yöntemin önemli bir boyutunu ifade eden etkin katılımı teşvik etmesi ayrıca duyuşsal beceri alanı üzerine de etki etmiş, bu bağlamda öğrenciler sınıf ortamında kendilerini daha iyi ifade edebilmiş, derse katılmış olmaları nedeniyle özgüven konusunda pozitif yaşantıların gerçekleştiğini de belirtmişlerdir.

'Bence söylem çözümlemesi normal hayatımızda yani okul dışında da bize katkı sağlar. Mesela herhangi biriyle olan konuşmalarımızda daha iyi iletişim kurmamızı sağlar.' (Ö: 22).

'Derse bu kadar çok katılacağımı düşünmüyordum. Sorulara hep cevap verdim. Öğretmen fikirlerimi önemsiyordu. Bu da beni cesaretlendirdi.' (Ö: 6).

Bu anlamda söylem çözümleme yönteminin etkililiğini ortaya koymak için yapılan ön ve son testte yöntemin anlama kazanımlarına etkisi bariz olarak görülmüş, buna bağlı olarak gerek ders işleme süreci gerekse süreç sonunda bu kazanımın kişisel gelişim alanına da etki ettiği öğrencilerin formda verdiği cevaplar ve araştırmacının müşahedeleriyle gözlemlenebilmiştir.

Kendini ifade edebilme de yetkinlik, özgüven, günlük yaşam becerilerine olumlu etki edebileceği, farkındalık oluşturacağı gibi kişisel gelişimin bu türden duyuşsal alan önermelerine etki etmiştir.

Anlama ve Anlatma Becerisi Kategorisine Dair Bulgular: Dilin bir eylem olduğu, toplumu anlamayı gerektiren gerçeklerin dille var olduğu ve dil vasıtasıyla oluşturulduğu gibi önermeler söylem çözümlemesinin temelinde yer alan önemli yapıtaşlarıdır. Bu anlamda dil bireysel kullanımın yanında toplumsal bir yapıdır ve buna işlerlik kazandıran da söylemdir.

Söylem çözümleme yönteminin uygulandığı çalışma grubu öğrencilerinin ön ve son test sonuçları arasındaki fark incelendiğinde buna dille ilgili duyuş ve düşünceleri de eklenmiş, yine görüşme formuna verdikleri cevaplar bu minval üzerine incelendiğinde Anlama ve Anlatma Becerisi kategorisi içerisinde tablodaki kodlara ulaşılmıştır.

Yöntemin etkililiğini ortaya koymak adına seçilen Salur Kazan'ın Evinin Yağmalandığı Destanın gerek yapısal özellikleri gerekse anlatı tekniğine bağlı olarak kullanılan dil hususiyetleri söylem çözümleme yönteminin süreç içinde ve sürecin sonunda öğrencilerde dil ve dilin kullanımıyla ilgili de bir farkındalık yaratmıştır. Bu yönde, öğrenci görüşlerinden biri şu şekildedir:

'Basit bir söz bile söylem çözümlemesiyle çok fazla anlamı kapsıyormuş. Bunu metin çözümlerken gördüm. Kullandığımız dil aslında çok zenginmiş.' (Ö: 20).

Görüşme formu yoluyla; 'Salur Kazan'ın Evinin Yağmalanması öyküsünün bu yöntemle çözümlenmesi dil bilincinin ve farkındalığının gelişimine etkisi olup olmadığı' araştırılmıştır. Bu bağlam üzere yapılandırılan sorularda öğrencilerin verdikleri cevaplar incelendiğinde dil bilinci ve farkındalığı ile birlikte söylem çözümleme yöntemiyle

yapılandırılan derse bağlı olarak dilin kültür aktarımındaki rolünün yanında sözcüklerin anlam ilgilerinin daha derin yapılarda düşünülmesi, kelimelerin bilinen anlamlarının dışında daha geniş anlam çerçevesinin olabileceği hatta sözcük yapılarının ve dili kullanan kişi ya da kişilerin sözcük seçimlerinin tesadüfi olmak yerine daha bilinçli seçimler olduğu gibi önemli farkındalık emaresi olacak cevaplar verdikleri görülmüştür.

'Bu yöntemle şunu anladım ki her sözcük duruma göre başka anlam kazanabilirmiş.' (Ö: 4).

'Mesela aynı sözcüklerle anlam, şiirde başka düz yazıda başka anlamlar olabilir. Bu durum yazarın tercihi ile ilgili. Tabi burada bizim de Türkçenin inceliklerini bilmemiz gerekir.' (Ö: 27).

Metnin üretilmesindeki seçimlerin yani çalışmaya konu olan metnin manzum ve mensur unsurların birlikteliğini ihtiva etmesinin dilin kullanımında bir etkiye sahip olduğunun da yine öğrenciler tarafından belirlendiği cevaplarda tespit edilmiştir.

Bu anlamda söylem çözümlemesiyle işlenen dersin dil bilinci ve farkındalığı bağlamında etkili olduğu görülmüştür. Uygulamanın yapıldığı çalışma grubu öğrencilerinin tamamı bu yönde cevap vermiş, yöntemin dilin yapısı, işleyişi, metni meydana getiren sözcük ve sözcük gruplarının bilinenen farklı gönderimlerinin olabileceği ifade edilmiştir. Ayrıca ders işleme sürecinin sonunda yapılan son testte bu durum gözlemlenmiştir. Ön testle yapılan karşılaştırmada da öğrencilerdeki dili kullanma ve sözcüklerin anlam değerlerini belirleme, sözcüklerin kullanımının toplumsal değerlerin bir yansıması olduğunu ortaya çıkarma gibi yapıları ifade edebilmeyi başardıkları gözlemlenmiştir.

Anlamı Yapılandırma Kategorisine Dair Bulgular: Sürecin başında yapılan ön testte, öğrencilerin, soruları metnin içeriği, referansları bağlamında, soruların istediği yönde anlamadıkları gözlemlenmiş bu da ön test sonuçlarına yansımıştır. Öğrenciler, geleneksel metin çözümleme yöntemi içerisinde metne ve sorulara yaklaşmış bu durum üzerine sorulara cevap vermişlerdir.

Ancak, söylem çözümlemenin ne olduğunun kavranması ve söylem çözümleme yöntemiyle ders işlenmesi sürecinde ve sürecin sonunda öğrenciler, metne çoklu bakış açısı getirebilmişler ve metni istenen yönde çözümleyebilmişlerdir. Sözcüklerin bilinen anlamlarının dışında başka şeylere ve olgulara gönderme yapabileceğini anlamış, bu yöntemle metnin içeriğinin daha iyi anlaşıldığını ve metne geleneksel çözümlemeye olduğu gibi değil de farklı açılardan yaklaşılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Söylem çözümleme yöntemiyle artık metinleri daha iyi anladıklarını, okunan ya da dinlenen/izlenen herhangi bir şeye daha farklı bakmaları gerektiğini de ifade etmişlerdir. Metin çözümlemenin bu yöntemle daha zevkli ve eğlenceli olduğunu ifade eden öğrencilerin bu anlamda metin çözümleme ve Türkçe dersine yönelik de olumlu bir tutum geliştirdikleri görülmüştür.

'Aslında her metni aynı şekilde çözümlememeliyiz. Çünkü bunlar birbirinden farklı olabilir. Bu yöntem bana bir şeye çok farklı açılardan bakmamız gerektiğini öğretti.' (Ö: 9).

'Türkçe dersi bana hep sıkıcı gelirdi. Fakat bu sefer böyle olmadı. Çünkü söylem çözümlene yöntemiyle Salur Kazan metnini çok iyi anladım. Bu da dersten zevk almamı sağladı.' (Ö: 15).

Çalışma grubu öğrencilerine söylem çözümlene yöntemiyle işlenen dersten sonra yapılan son test ve görüşme formuna verdikleri cevaplar yoluyla, Anlamı Yapılandırma kategorisiyle ilgili yöntemin üst düzey düşünmeyi gerektirmesi ve metne farklı bakış açıları getirmesi yönlerinden yöntemin etkililiğini ifade etmiş, metinleri bu yöntemle daha iyi anlayacaklarını söylemişlerdir. Ayrıca metin çözümlenmeye karşı da olumlu bir tutum geliştirdiklerini de ifade etmişlerdir.

Millî Kültür Unsurlarını Anlama, Kültürel Yapıları Fark Etme Kategorisine Dair Bulgular: Çalışmanın amacı ve hedefleri bağlamında seçilen Salur Kazan'ın Evinin Yağmalanması Destanı metniyle bir millî bilincin ve geçmiş bilincinin fark edilmesi amaçlanmış bu anlamda yapılandırılmış test ve görüşme formunda bazı sorular hazırlanmış, öğrencilerin verdikleri cevaplardan oluşan kodlar Tablo 2'de gösterilmiştir.

'Normal derslerde biz bu destanı sadece kişileri, olayları şeklinde işlerdik. Ama söylem çözümlene yöntemiyle işlerken hep kültüre odaklandım. Aslında bu destanın mesajı bizim kültürümüzmüş. Bir de bunlar hep örtük şekildedeydi. Bunları ortaya çıkardık.' (Ö: 23).

'Şunu fark ettim. Orada (destanda) anlatılanların bazıları hala günümüzde, normal hayatımızda da var. Yani o günden bu zamana kadar gelmiş. Bu yöntem bana bunu anlamama yardım etti.' (Ö: 8).

Çalışma grubu öğrencilerinin yapılan son testte ve görüşme formunda bu kategori için yapılandırılmış olan, özellikle yedinci soruya verdikleri cevaplarda öğrencilerin metindeki millî bilinç ve geçmiş bilincini ifade eden yapı ve söylemleri bulabildikleri ve bunları ifade edebildikleri görülmüştür. Bu anlamda metnin bir kültürü inşa ettiğini, başta eski Türk inançları olmak üzere Türk millî kültürünün önemini ifade eden bir metin olduğunu söyleyebilmişlerdir.

'Ben normalde destanda geçen ağaçla konuşmalara böyle bakmazdım. Fabl zannedirdim. Meğer bunlar bizim eski inançlarımızmış.' (Ö: 22).

'Dede Korkut bizim geçmişimizin çok önemli bir parçası. Bunu şimdi daha iyi anlıyorum. Onun anlattıkları da bizim milli bilincimiz içindeki şeylermiş.' (Ö: 15).

Metinde epik unsurlar başta olmak üzere betimlemeler ve coşkun anlatımların manzum bölümlerde verilmiş olmasının sorgulandığı kısımda öğrencilerden biri şu yönde görüş belirtmiştir:

'Bence bu durum hem tercih hem de o dönemim şartlarıyla ilgili. Yani destanlar böyle yazılmalıdır. Çünkü metinde gördük ki şiir gibi yazılmış olan yerler çok etkileyiciydi.' (Ö: 8).

Aynı şekilde, Salur Kazan'ın Evinin Yağmalandığı Destan'da inanç unsurlarına ait yapıları, Salur Kazan'ın yurt, su ve kurtla; Uruz'un ağaçla konuşmasının eski bir inanç sisteminin bir parçası şeklinde görmüşler;

'Bu inançla ilgili. Hep dikkat ettim doğa ile ilgili şeyler sanki kutsalmış gibi davranıyorlardı. Örneğin ağaç, su bunlardan bazıları.' (Ö: 20) yönünde görüşler belirtmişlerdir.

Anlama soruları başta olmak üzere görüşme formundaki sorulara verdikleri cevaplarda öğrenciler, Dede Korkut metninin millî bilinç oluşturmada etkisini, metindeki Türk kültürü ve eski Türk kültürünün günümüze olan yansımalarını anlamış ve keşfedebilmişlerdir. Yine metnin dilinin kültürü yansıtan bir olgu olduğunu ifade etmiş, dille sosyal yapı kodlarının nasıl belirlendiğini anlayabildiklerini belirtmişlerdir.

C. Betimleyici İstatistik Bulguları

Tablo 2: Görüşme Formu Betimleyici İstatistik Sonuçları Tablosu

Soru	N	Min.	Max.	Ortalama	Standart.sp
1	29	2	3	2,1	0,73
2	29	2	3	2,06	0,79
3	29	2	3	2,1	0,78
4	29	1	3	2	0,8
5	29	1	3	2,03	0,79
6	29	2	3	1,93	0,78
7	29	2	3	2,1	0,73
8	29	2	3	2,13	0,72
9	29	1	3	1,96	0,84
10	29	1	3	2,06	0,79
11	29	2	3	2,17	0,71

3 Evet,
2 Fikrim
Yok 1 Hayır

Min. ve
Maximumd
a en az ve
en fazla
frekansı
olan
alınmıştır.

Çalışma grubu öğrencileri için uzman görüşü alınarak geliştirilen görüşme formu tanımlayıcı istatistik yöntemiyle de ele alınmış, bulgular tablolar halinde gösterilmiştir. Verilen cevaplar için belirlenen likert, minimum ve maksimum olarak ifade edilmiş; bu verilerin ortalamaları ve standart sapmaları bağlamında ders sürecine ve ders işleme yöntemine ilişkin görüşleri betimlenmeye çalışılmıştır. Bu anlamda her soru için maksimum değer olarak 3 (evet) olarak tanımlayıcı olarak düzenlenen istatistikte tepe değer/en yüksek frekanslı şekilde yoğunlaşmıştır. Grafik 1'de de görüleceği üzere %91 ortalamaıyla öğrencilerin söylem çözümleme yöntemine ve yöntemin derslerde kullanılmasına ilişkin olumlu bir bakış açısı yansıtmışlardır.

Grafik 1: Görüşme Formu Tanımlayıcı İstatistik Yüzdeler Oranları

IV. Tartışma ve Sonuç

Söylem çözümleme yönteminin Türkçe dersi anlama becerisi üzerindeki etkisinin araştırıldığı bu çalışmada elde edilen bulgular bağlamında şu sonuçlara ulaşılmıştır.

Dil ve toplumu birbirinden farklı yapılarımış gibi düşünmek ve bunları birbirinden bağımsız olgular olarak çalışmak neredeyse imkânsız bir durumdur. Özellikle toplumsal birtakım yapı taşlarının ortaya çıkarılması ve anlaşılması için metinlerin arka plan bilgisinde yer alan ilişkilerin anlaşılması gerekli bir durumdur. Nitekim genellikle söylem çalışmalarında bu problem üzerinde durulur ve bu yapıların ortaya çıkarılması ve analiz edilmesinin gerekliliği vurgulanır.

Söylem çözümleme yönteminin geleneksel anlatımla yapılan derslerden farklı olarak metnin art alan bilgisine ulaşmada işe koşulabilecek bir yöntem olduğu bu çalışmada görülmüştür. Öğrenciler geleneksel anlatı içerisinde örtük yapılar halinde bulunan unsurları söylem çözümleme yönteminin dil ve topluma dair bakış açısından yararlanarak ortaya çıkarmış; metinde yer eden güç, iktidar, ideoloji gibi işlevsel olguları bu yöntemin önermelerinden yola çıkarak analitik hale getirebilmişlerdir.

Düşünme, sorgulama, ilişkilendirme, yordama, seçimler yapma, analiz-sentez, değerlendirme gibi zihinsel becerilerin işe koşulmasını gerektiren anlama sürecinde yeni bilgiler önceki bilgi ve deneyimler ile birlikte yeniden anlamlandırılıp zihinde yapılandırılmaktadır (Güneş, 2007).

Anlama, bireyin etrafında olup bitenleri, çevresindeki uyaranları zihninde tanımlayıp var olan bilgilerle ilişkilendirip yeniden anlamlandırarak farklı yaşantılara aktarması olarak da ifade edilebilir. Türkçe öğretimi alanında çeşitli araştırma desenleri kullanılarak yapılan birçok çalışma bulunmaktadır. Öğrenme-öğretme ortamlarının daha etkili kılınmasına adına yapılan bu çalışmalar yaşamsal bir beceri olan anlamamanın da önemini ortaya koymaktadır. Öğrenme stratejileri, çoklu ortam uygulamaları, yapılandırmacı yaklaşım bağlamında yapılmış çalışmalar bu beceri alanının önemine vurgu yapmaktadır (Aydın, 2010; Göçer, 2007; Küçükavşar, 2010; Sidekli ve Çetin, 2017, Yılmaz, Topal, 2010, Yılmaz, 2008). Bu durumda yeni yöntem, tür ve teknik arayışları düşünüldüğünde söylem çözümleme yöntemi yenilikçi, üst düzey düşünme

becerilerini önceleyen ve öğrenci merkezli yapısı ile Türkçe eğitiminde etkili bir yöntem olarak görülebilir.

Söylem çözümleme; metindeki çıkarımların ve varsayımların fark edilerek ve yazarın sunduğu birtakım bilgileri değerlendirerek bazı sonuçlar çıkarma işidir. Yöntem bu özelliğiyle eleştirel düşünme becerisinin de işe koşulmasına zemin hazırlamaktadır. Bu anlamda yapılandırılan ders sürecinde öğrenciler sorgulama, değerlendirme ve var olan bilgilerin ötesinde yazarın/anlatıcının ne ifade etmek istediğini eleştirel düşünme becerisiyle ortaya koyabilmiş, metni bu bağlamda değerlendirebilmişlerdir. Nitekim yazılı metinlerin anlaşılabilmesi yorumlama ve değerlendirme gerektiren bir süreçtir. Var olan, bilinen ifadelerden ziyade bunun ötesine geçerek mantıklı sonuçlara ulaşabilmenin yolu da eleştirel düşünme becerisinden geçmektedir.

Özellikle anlatma esasına dayalı metinlerin çözümlenmesinde söylem çözümleme yönteminden yararlanılmasının oldukça olumlu sonuçlar doğuracağı düşünülmektedir. Süreçte öğrencilerle birlikte, metnin üretimine yönelik olarak metnin kim ya da ne için üretildiği, bu metnin kimin için yazıldığı, neden böyle bir metnin meydana getirildiği ve o şekilde işlendiği, metnin daha başka nasıl ve hangi şekillerde üretilebileceği gibi sorulara da cevaplar aranmış; öğrencilerin bu problemlerle ilgili yaratıcı ve anlamlı ifadeler kullandıkları hem süreçte hem de anlama testine verdikleri cevaplarda görülmüştür.

Söylem çözümleme yöntemi, toplumsal eylem pratiklerinin dil ile nasıl inşa edildiğinin anlaşılması için de kapı aralayan bir yöntemdir. Metinde yer alan bireysel ve toplumsal kimliklerin, betimlenen/gösterilen kimliklerle toplumsal yapılar arasındaki ilişkinin anlaşılması, metnin nasıl bir toplum yapısı içerisinde üretildiği gibi unsurların anlaşılması adına Türkçe dersi içerikleri söylem çözümleme yöntemi ile anlamlı kılınabilir. Çalışma süresince bu bağlamda ele alınmış olan sorulara öğrencilerin verdikleri cevaplar söylem çözümleme yönteminin etkililiğini bu anlamda ortaya koymaktadır. Öğrenciler, metnin anlam yapısı başta olmak üzere, bağlaşıklık yapıları, yazarın metnin konusuna olan duruşu ve tavrı, dil bilgisi yapılarının anlama olan katkısı gibi işlevleri de anlayarak başarıyla kullanabilmişlerdir.

V. Öneriler

1. Araştırma, nitel bir bölümü de içerdiğinden, kısıtlı sayıdaki öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Aynı zamanda araştırmanın amaçları gereği 8. sınıf öğrencileri katılımcı olarak belirlenmiştir. Bu konuda çalışma yapacak olanların, diğer seviye gruplarında da yöntemi denemesi önerilmektedir.
2. Metinlerin ne tür ve hangi toplumsal koşullarda üretildiğinin, bağlamının ne olduğunun anlatılması ve anlaşılması gerektiği durumlarda söylem çözümleme yönteminden yararlanılabilir.
3. Metinlerde doğrudan yer almayan ancak yazar/anlatıcı tarafından belli koşullar içinde sezdirilen örtük, gizil anlamların analitik hale getirilmesi gereken yapıların çözümlenmesinde söylem çözümleme etkili bir yöntemdir.
4. Söylem çözümleme yöntemi soru sorma becerisini gerekli kılmaktadır. Bu anlamda eleştirel düşünme gibi birçok üst düzey düşünme becerisinin işe koşulması

gerekmektedir. Haliyle söylem çözümlene, üst düzey düşünme becerilerinin kazandırılmasında kullanılacak aktif öğrenme ilkelerine oldukça uygun bir yöntem olarak Türkçe derslerinde kullanılması önerilmektedir.

5. Söylem çözümlenimin anlama becerileri başta olmak üzere, diğer beceri alanlarındaki etkisini eğitim ortamına taşıyacak ve yararlanılmasını sağlayacak olan rehber, şüphesiz ki öğretmenlerdir. Bu kapsamda, Türkçe öğretmenlerinin eğitim fakültelerinde, dilbilim, edimdilbilim ve söylem çözümlene alanlarında donanımlı hale getirmek gerekmektedir.

Kaynaklar

- Abdurrezzak, A. O. (2015). "Dede Korkut Kitabı'nda Erkek Kahraman Statüsü". *E-Journal of New Sciences Academy*, 10 (3), 94-114
- Aktaş, Ş. ve Gündüz, O. (2004). *Yazılı ve Sözlü Anlatım, Kompozisyon Sanatı*. Ankara: Akçağ
- Aydın, G. (2010). "Zihin Haritalama Tekniğinin Anlamaya ve Kalıcılığa Etkisi". *Atatürk Üni. Sos. Bil. Ens. Dergisi*, 14 (2), 47-62
- Cristensen, L. B., Johnson, R. B., Turner, L., A. (2013). *Research Methods Design and Analysis*. Boston: Pearson
- Bayat, F. (2000). "Dede Korkut Kitabı'nda Devletçilik" [Bildiri]. Alev Kâhya-Birgül ve Aysu Şimşek-Canpolat (Ed.) *Uluslararası Dede Korkut Bilgi Şöleni*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Duymaz, A. (2000). "Dede Korkut Kitabı'nda Alpların Eğitim ve Geçiş Törenleri". Alev Kâhya-Birgül ve Aysu Şimşek-Canpolat (Ed.) *Uluslararası Dede Korkut Bilgi Şöleni*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Boratav, P. N. (1991). *Folklor ve Edebiyat*. İstanbul: Adam Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2018). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: PegemA Yay.
- Duymaz, A. (1996). "Kıpçak Sahası Türk Destanlarında Bir Oğuz Alpi: Salur Kazan". *Milli Folklor*. 49-59
- Eliuz, Ü. (2015). "İmge ve Göstergeler Uzamı: Dede Korkut Hikâyeleri". *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*. 15 (2), 75-88
- Ercilasun, A. (2002). "Salur Kazan Kimdir". *Milli Folklor*, 7 (56), 22-33
- Ergin, M. (2017). *Dede Korkut Kitabı*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Göçer, A. (2007). "Bir Öğrenme Alanı Olarak Anlama Eğitimi ve Türkçe Öğretimindeki Yeri". *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23 (2), 17-39
- Gökyay, O. Ş. (2000). *Dedem Korkudun Kitabı*. Ankara: MEB Yay.
- Günay, V. D. (2013). *Söylem Çözümlenmesi*. İstanbul: Papatya Yayıncılık, Eğitim.

- Güneş, F. (2007). *Türkçe Öğretimi ve Zihinsel Yapılandırma*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Güvenç, B. (2018) *Kültürün Abc'si*. İstanbul: YKY Yay.
- Kaplan, M. (2005). *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar 3, Tip Tahlilleri*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kilmen, S. (2015). *Eğitim Araştırmaları İçin SPSS Uygulamalı İstatistik*. Ankara: Edge Akademi.
- Korkut, E. (2017). *Söz ve Kimlik, Söylem Bize Ne Söyler*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Küçükavşar, A. (2010). *Yapılandırmacı Yaklaşımın Türkçe Eğitiminde Okuduğunu Anlama Becerileri Üzerine Etkisi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Mertol, H. (2018). “Sosyal, Kültürel, Ahlaki Bir Sistem ve Topluluk Olarak Okul” Levent Eraslan, Ömer Çelikkol (Ed.) *Eğitim Sosyolojisi* (209-227) içinde. Ankara: Maya Yayınları
- Miles, M. B. ve Huberman A. M. (1994). *An Expanded Sourcebook: Qualitative Data Analysis*. CA: Sage Publications.
- Özden, Y. (2005). *Öğrenme ve Öğretme*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Seçer, İ. (2015). *SPSS ve LISREL ile Pratik Veri Analizi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sidekli, S. ve Çetin, E. (2017). “Okuduğunu Anlama Stratejilerinin Okuduğunu Anlamaya Etkisi: Bir Meta-Analiz Çalışması”. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fak. Dergisi*, 8(2), 285-303
- Sözen, E. (2014). *Söylem Belirsizlik, Mücadele, Bilgi/Güç ve Refleksivite*. Ankara: Birleşik Dağıtım.
- Tavşancıl, E. ve Aslan, E. (2001). *İçerik Analizi ve Uygulama Örnekleri*. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Tural. S. (1992). *Kültürel Kimlik Üzerine Düşünceler*. Ankara: Ecdad Yay.
- Turhan, M.(1997). *Kültür Değişmeleri*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Ünveren Kapanadze, D. (2018). “Kimlik İnşasında Söylem Aracı Olarak Eğitim ve Çocuk Edebiyatı”. Yıldız Karagöz Yeke, Tarkan Yazıcı, Onur Hayırlı (Ed.) *Eğitim Bilimleri Alanında Yeni Yaklaşımlar* (ss. 281-313) içinde. Ankara: Gece Akademi Yayınları.
- Yıldırım, D. (1998). *Sözlü Kültür ve Folklor Kavramları Üzerine Düşünceler*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yılmaz, E. ve Topal, Z. (2010). “Türkçe Öğretiminde Metindilbilimsel Yöntemin Uygulanması”. *TÜBAR*, XXVII, 775-788
- Yılmaz, M. (2008). “Türkçe Okuduğunu Anlama Becerilerini Geliştirme Yolları”. *Mustafa Kemal Üni. Sos. Bil. Ens. Dergisi*, 5 (9), 131-139